

Лишега Олег Богданович

Біографія

Олег Лишега — український поет, драматург та перекладач. У 2000 році Лишега та Джеймс Брасфілд одержали нагороду ПЕН-клубу за переклад англійською мовою збірки "Вибрані вірші Олега Лишеги" (англ. The selected poems of Oleh Lysheha). Книга Лишеги "Друже Лі Бо, брате Ду Фу" в 2010 році увійшла до довгого списку премії української служби Бі-Бі-Сі "Книга року Бі-Бі-Сі". Займається дерев'яною скульптурою.

Олег Лишега народився 1949 року в Тисмениці в родині вчителів на Івано-Франківщині — його батько викладав іноземні мови у школі, а мати, Віра Сильвестрівна, була родом з Запорізької області, та викладала у Тисмениці українську філологію та малювання. Дід та прадід Лишеги були кушнірами. Його бабуса все життя прожила у Тисмениці, але померла та була похована у Польщі. В дитинстві Лишега навчався в художній школі. У 1968 році вступив до Львівського університету, де вивчав англійську філологію та вперше прочитав Ясунарі Кавабату, якого називає своїм учителем. Письменник Юрій Винничук пригадує, як вони з Лишегою у Львові працювали вантажниками на книжковій базі. Протягом останнього року навчання Лишегу було відраховано з університету за участь в неофіційному літературному колі "Львівська богема" та публікацію в самвидавному альманасі "Скриня", у якому Григорій Чубай розмістив першим вірш Лишеги "Віч-на-віч". Також до "Скрині" увійшли вірші "Хлопчик", "Бойківська зима" Романа Кіся, "Коли сенс вилетіть з існування" Віктора Морозова, "На пелюстці зеленого берега" Катерини Морозів, цикл віршів Василя Гайдучка, "Марія" самого Чубая, оповідання Миколи Рябчука "Неси свій німб", переклад Чубая п'єси Тадеуша Ружевича "Кумедний старигань", рецензія "Лицар" Лишеги на праці художника Ореста Яворського, та "Квестіонар" Романа Кіся. Наприкінці 1971 року Лишега на квартирі Віктора Морозова у Львові зустрічав Василя Стуса, який повертався з лікування у Моршині незадовго до свого арешту, але не знав, хто він, тільки пізніше здогадавшись, кого привів на концерт Григорій Чубай. Починаючи з 1972 року Лишега проходив службу в армії у Бурятії, де з 1974 року почав викладати англійську в сільській школі Мухоршибірського району. В Бурятії Лишега зацікавився китайською філософією та літературою, одного разу він отримав листа від Григорія Чубая, який писав йому: "О, ти вже там, поруч з могилами китайських філософів". Згодом Чубай надіслав йому роман "Великий Гетсбі" Френсіса Скотта Фіцджеральда, на титульному аркуші якого написав рядки з пісні російського барда Олександра Городніцького "Марш хунвейбінів". Згадки про цей період стали одним із центральних мотивів п'єси "Друже Лі Бо, брате Ду Фу". Після повернення з армії Лишега працював на хутряній фабриці у Тисмениці, пізніше — художником-декоратором сцени на кінофакультеті Київського державного інституту театрального мистецтва, що розташовувався у Лаврі. Товаришував з поетом Миколою Воробйовим, великий вплив на нього справив художник Григорій Гавриленко. У Києві Лишега

одружився з телережисеркою Дарією Ткач, разом з якою згодом співпрацював над створенням кількох фільмів. З 1984 року в Лишеги починається "глиняний період", в цей час він випалював глечики у сосновому лісі на Виноградарі. Зазначав, що білі стіни Лаври у Києві навчили його поняттю фрески, тоді як "екстенсивного руху" з нього стало досить у армії. Лишезі було офіційно заборонено публікуватися з 1972 по 1988 роки. Перша його книжка під назвою "Великий міст" з'явилася у 1989 році, а вже через рік вийшла друком збірка "Оповідок давнього Китаю", до якої увійшли історії, перекладені ним разом з "советським капітаном" Ігорем Зуєвим — Зуєв робив переклад з китайської, а Лишега займався літературною обробкою. У 1997–1998 роках Лишега відвідав Пенсильванський університет, отримавши стипендію Фулбрайта. Цей рік він жив у Лемонті, Пенсильванія, де працював над перекладами та укладанням антології, в той час як в його квартирі в Осокорках у Києві по вулиці Княжий Затон деякий час жив поет Юрко Гудзь. У 2003 році Вірляна Ткач, режисерка мистецького об'єднання "YARA", поставила виставу за віршем Лишеги "Либідь", а 8 квітня 2011 року у Нью-Йорку в театрі "Ля МаМа" відбулася прем'єра вистави за мотивами поеми "Ворон", написаної Лишегою у 1987 році. 28 липня 2012 року Олег Лишега прочитав лекцію про Івана Франка на музично-мистецькому фестивалі Франко Фест. Лишега відносить себе до поетичної традиції, що визначається іменами Івана Франка та Богдана-Ігоря Антонича. До двадцяти одного року не читав віршів, глибоке враження на нього справила збірка Антонича, надрукована у 1960-х роках. Згодом познайомився з Ігорем Калинцем та Григорієм Чубаєм, останній був для нього представником "візантійської культури", тоді як Девід Герберт Лоуренс — "варвар, якщо подивитися з Візантії. Але де вже той Царгород, звідки б ми стали оглядатись? Лоуренс вдихнув у свої хворі європейські легені увесь етрусський світ — і з ним зійшов під землю. Вони його навчили навігації у водах Смерті, що є лише перепочинком перед новою зорею. Це перевернута Візантія, її антипод, земляне дзеркало". Людмила Таран та О. Гриценко відзначають суголосність творчості Лишеги поетам "Київської школи" (Василь Голобородько, Віктор Кордун, Микола Воробйов, Михайло Григорів), тоді як Ігор Клех в розмові з Григорієм Комським та Тарасом Возняком з приводу видання "Великого мосту" навпаки зауважив, що йому видається суголосним стриманий стрій поезії Лишеги, саме через відсутність у ній "недиференційованої естетичної емоції мління", яка притаманна поетиці Миколи Воробйова та Віктора Кордуна. Тарас Прохасько, відкривши своєю розмовою з Лишегою серію діалогів з представниками сучасної української літератури під назвою "Інший формат", зазначав: "Ніколи перед тим не бачив поета, який балакає поетичніше, ніж пише вірші". Лишега перекладав українською твори Томаса Стернза Еліота, Езри Паунда, Девіда Герберта Лоуренса, Марка Твена, М. Лаурі, Генрі Девіда Торо, Сильвії Плат, Роберта Пенна Воррена та Джона Кітса. Протягом свого перебування у США він оголосив про намір написати книгу під назвою "Америка", до неї мали увійти переклади Роберта Фроста та враження Лишеги від США. У 2010 році він повідомив, що працює над книгою "Америка емеральда". На початку 1990-х років Лишега почав займатися дерев'яною скульптурою, зокрема на творчому вечірі, що

відбувся у 2008 році в арт-кав'ярні "Квартира 35" та був присвячений Григорію Круку, Лишега зазначив: "Поезія живе у різних формах, і література — це далеко не абсолют поезії. Поезія може жити усюди, зокрема і в скульптурі. На відміну від живопису, який потребує денного світла та тіні, скульптура є продуктом ночі і найбільше наближена до музики. Різьбярство — це алхімія дерева, це алхімія запаху, кольору й навіть слова". У 1993 році за свої скульптурні роботи отримав диплом III Міжнародної бієнале "Імпреза", яка проходила в Івано-Франківську. Лишега також брав участь у створенні близько десяти документальних фільмів, зокрема про Григора Крука, Андрія Шуляра та Параску Хому.